

POVIJESNI RAZVOJ SUSTAVA OBRAZOVANJA ODGOJITELJA DJECE PREDŠKOLSKE DOBI U HRVATSKOJ

mr. Branimir MENDEŠ

Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu

Sažetak: U radu se donosi prikaz razvoja sustava izobrazbe odgojitelja djece predškolske dobi u Hrvatskoj od prvih početaka do početka osamdesetih godina XX. stoljeća. U skladu s razvojem sustava predškolskog odgoja razvijao se i sustav izobrazbe odgojitelja za rad u djelatnosti predškolskog odgoja. Kao organizacijski oblici izobrazbe odgojitelja javljaju se: tečajevi i seminari kao oblici skraćenoga i ubrzanog školovanja odgojitelja, izobrazba odgojitelja kroz bifurkacijska odjeljenja u srednjim školama, potpuna izobrazba odgojitelja u srednjim školama te izobrazba odgojitelja u visokoškolskim ustanovama.

Ključne riječi: sustav predškolskog odgoja, obrazovanje odgojitelja djece predškolske dobi, organizacijska provedba obrazovanja odgojitelja djece predškolske dobi

---

Institucionalni predškolski odgoj¹ temelj je odgojno-obrazovnog sustava neke zemlje. „Njegova koncepcija i provedba rezultat je uvažavanja:

- teorija razvoja i odgoja djeteta predškolske dobi (teorija ranog razvoja)
- rezultata znanstvenih istraživanja odgojno-obrazovne prakse
- specifičnosti društvenog okruženja i društvenih prioriteta“ (Milanović, Stričević, Maleš i Sekulić-Majurec, 2001.: 37).

Pojava institucionalnoga predškolskog odgoja, kako u svijetu tako i u Hrvatskoj, vezana je prije svega uz ustanove socijalne skrbi (domovi za nezbrinutu djecu i dr.). „Čitav je predškolski sustav bio uspostavljen radi pomoći djeci iz socijalno ugroženih sredina i imao je prije svega kompenzacijsku ulogu“ (isto, str. 37). Tijekom vremena, sukladno razvoju znanosti (pedagogije, psihologije), uočen je golemi odgojno-obrazovni potencijal različitih ustanova za zbrinjavanje i odgoj predškolske djece (čuvališta, pjestovališta, dječja skloništa i dr.) te takve ustanove postupno iz sustava socijalne skrbi prelaze u sustav odgoja i obrazovanja.

---

¹ U novije vrijeme prihvaćen je naziv *rani i predškolski odgoj*, koji je opravdaniji.

Osoblje u prvim predškolskim ustanovama

Prema utvrđenim podacima, prva predškolska ustanova u našoj zemlji osnovana je 1432. godine u Dubrovniku. Nosila je ime *Dom milosrđa* a bila je namijenjena zbrinjavanju izvanbračne i napuštene djece. Takve se ustanove s vremenom otvaraju i u drugim gradovima (Zadar 1452., Šibenik 1612., Rovinj 1616. godine i dr.). Zavodi za odgoj djece do pete godine života otvaraju se 1832. godine. Godine 1842. otvara se čuvalište za predškolsku djecu u Karlovcu. U Zagrebu se 1855. godine otvara *pjestovalište* za malu djecu, a zatim i prvo *zabavište* 1872. godine. „Karakteristično je da se prve institucije predškolskog odgoja otvaraju privatnom inicijativom redovnica, pojedinaca članova ‘humanitarnih’ društava i gotovo redovno na osnovi građanskog humanizma, tj. milosrđa prema siromašnoj djeci, a tek kasnije radi potrebe predškolskog odgoja djece“ (Škoda, 1984.: 5-6).

Na napredak predškolskog odgoja djece u to su vrijeme utjecale pedagoške ideje Friedricha Fröbela (1782.-1852.). U našoj zemlji, Stjepan Basariček (1848.-1918.) na *Prvoj općoj učiteljskoj skupštini* u Zagrebu 1871. godine zagovara potrebu uključivanja djece predškolske dobi u *dječja zabavišta*.

Za cjelokupno ovo razdoblje karakteristično je *socijalno-karitativno shvaćanje ustanova za predškolsku djecu* te da u njima *ne radi posebno stručno-pedagoški kvalificirano osoblje* nego neke naprednije žene.

Počeci izobrazbe odgojitelja djece predškolske dobi u Hrvatskoj

S razvojem ustanova za zbrinjavanje i odgoj djece predškolske dobi postupno sazrijeva i ideja o potrebi za stručno-pedagoški obrazovanim osobljem za rad u njima.

Godine 1880. pokrenut je u Zagrebu prvi *tečaj za izobrazbu zabavišnih učiteljica*. Djelovao je pri *Učiteljskoj školi*. Tijekom jedne školske godine, koliko je „obuka“ trajala, polaznice su dobile osnovna pedagoška znanja za rad u dječjim zabavištima (npr. teorija rada u zabavištu, crtanje i ručni rad, pjevanje i sviranje, pouke o zdravlju, gimnastika i tjelesno vježbanje). Uvjet za upis tečaja za zabavišne učiteljice bila je završena ženska škola, niža gimnazija ili građanska škola. Tečajevi za zabavišne učiteljice održavaju se i nekoliko idućih godina. Kroz ove tečajeve obrazovan je prvi stručni kadar za rad u predškolskim ustanovama. Prva škola za učiteljice zabavišta osnovana je 1883. godine, a do kraja stoljeća osnovano je još pet njih.

Na samom kraju XX. stoljeća donesena je *Naredba br. 19*, gdje se navodi sljedeće: „Za obrazovanje učiteljica zabavišnih mora se pri ženskih učiteljskih školah, uz koje postoji zabavište, s dozvolom kr. zemaljske vlade osnovati posebni naučni tečajevi“ (isto, str. 11). Članak 145. navodi sljedeće: „Tim je tečajem zadaća, da učenicam pruže toliko obrazovanosti koliko im je kao budućim učiteljicama u zabavištu potrebno, navlasti da se nauče razumjeti narav djece, da točno

i temeljito upoznaju svrhu i način odgajanja u zabavištah, napokon da si pribave vještinu i sigurnost u izvršavanju dužnosti, koje ima učiteljica zabavišna“ (isto, str. 11).

Valja napomenuti da je 1895. godine u nakladi Hrvatskoga pedagoško-književnog zbora iz Zagreba objavljena knjiga *Rukovodj za zabavište*, a napisala ju je *Antonija Cviić*, „koja se tim djelom može smatrati utemeljiteljicom predškolske pedagogije kod nas“ (isto, str. 10). To je prva knjiga u povijesti hrvatske pedagoške literature koja se bavi odgojem djece predškolske dobi u institucijskom kontekstu.

Do početka tridesetih godina XX. stoljeća postupno se širi mreža predškolskih ustanova. Kako se povećao broj djece uključene u predškolske ustanove, kao učiteljice u njima zapošljavaju se i diplomirane učiteljice koje su završile učiteljske škole te se na taj način zadovoljava potreba za stručnim kadrom u tim ustanovama.

Razdoblje tridesetih godina XX. stoljeća

Tridesetih godina XX. stoljeća različiti oblici ustanova za zbrinjavanje i odgoj djece predškolske dobi dobivaju naziv *dječja skloništa*. U dječjim skloništim provodi se odgojni rad prema tada najnaprednijim pedagoškim shvaćanjima. „Organiziraju se spontane i didaktičke igre, uvodi se sistem pokretnih igara, djeca crtaju, modeliraju i sl.“ (Lipovac, 1985.:10).

Učiteljice dječjih skloništa okupljaju se u *Udruženju učiteljica dječjih skloništa grada Zagreba*, koje je osnovano 1934. godine. „Udruženje osniva stručnu biblioteku, organizira seminare, predavanja, praktične radove, povezuje se preko naprednog učiteljskog pokreta s pedagozima, liječnicima, književnicima, arhitektima itd. (...) Isto tako ostvaruje se zahtjev Udruženja da dvije grupe odgajateljica budu upućene u Prag i Beč u svrhu proučavanja sistema odgoja i zaštite djece u odgovarajućim ustanovama. Osnivaju se grupe: za razradu novih osnova za odgojni rad s predškolskom djecom, za izradu materijala za rad s djecom, lutaka za kazalište lutaka itd.“ (Marinić, 1960.: 11). Oko Udruženja počinju se okupljati i učiteljice dječjih skloništa izvan Zagreba. Kao članice Udruženja djeluju: *Tatjana Marinić, Staša Jelić, Stanka Fučkar, Zora Dreissinger* i dr., koje će u kasnijem razdoblju biti nositeljice pedagoške misli o predškolskom odgoju u Hrvatskoj.

Unutar Udruženja izrasta ideja o potrebi otvaranja posebne škole za učiteljice dječjih skloništa. Ideja je prihvaćena od mjerodavnih državnih tijela i 1939. godine Ministarstvo socijalne politike otvara *Školu za učiteljice dječjih skloništa* u selu Rude kraj Samobora, koja traje dvije školske godine, s predviđenim sistemom dopunskog usavršavanja. Uz školu djeluje dom za učenice te vježbaonica poznata pod nazivom *mala škola*. „Osnivanje i razvoj ove škole u svakom smislu bio je zajednički rad nastavnika, učenica i roditelja – a njena je osnovna

karakteristika, da je njen cjelokupni i teoretski i praktični rad polazio od potreba radničke i seljačke porodice na osnovu njenih ekonomskih, kulturnih i socijalnih problema“ (isto, str. 12).

Škola za učiteljice dječjih skloništa na vrlo naprednim osnovama obrazuje stručni kadar a kao nastavnici djeluju istaknuti pedagozi, psiholozi, liječnici i učiteljice iz zagrebačkih dječjih skloništa: *Tatjana Marinić* (upraviteljica škole), *Stasa Jelić*, *Stanka Fučkar*, *Pero Šimleša*, *Kamilo Brossler*, *dr. Živko Prebeg*, *dr. Josip Rasuhinin*, *dr. Branislava Prašek* i dr. „Oko škole bili su okupljeni naši poznatiji pedagozi, psiholozi, stručnjaci za muziku i ritmiku, najbolje učiteljice iz udruženja. Osnovna karakteristika plana i programa te škole bila je što se poklanjala potrebna pažnja psihologiji djeteta predškolske dobi i što se nastojalo da se polaznici teoretski i praktički upoznaju sa suvremenim oblicima, sadržajima i metodama rada s predškolskom djecom, kao i sa suvremenom organizacijom i opremom predškolskih ustanova“ (Leko, 1966.: 366). Vježbaonicu prozvanu *mala škola* polaze djeca u dobi od dvije do šest godina. „Mala škola raste uz livadicu, koja se također postepeno pretvara u dječje igralište. Započinje jedna predškolska pedagoška poema, poema srca, uma i rada, koju teško ugrožava rat i okupacija“ (Jelić, 1966.: 53). Velik broj nastavnika kao i učenica škole priključuje se antifašističkom pokretu.

Prema srednjoškolskoj izobrazbi odgojitelja djece predškolske dobi

Po završetku Drugoga svjetskog rata osjetila se velika potreba za različitim ustanovama za zbrinjavanje i odgoj djece predškolske dobi. Država se suočila s potrebom zbrinjavanja predškolske djece koja su ostala bez roditelja, ali i s potrebom zbrinjavanja predškolske djece dok su im roditelji na poslu. Valja napomenuti da je poratno vrijeme razdoblje velike industrijalizacije. Kako se velik broj djece uključuje u različite predškolske ustanove, naglo se širi njihova mreža i javlja se problem postojanja stručnog kadra u tim ustanovama. Već 1945. godine Ministarstvo socijalne politike NR Hrvatske otvara *Socijalno-pedagošku školu u Zagrebu*, koja putem različitih tečajeva osposobljuje prvi stručni kadar za predškolske ustanove, a provodi i doškolovanje zaposlenoga nestručnog osoblja „te se tako osposobljava kadar s nešto većom stručnom spremom“ (Ogrizović, 1989.: 121). Na tečajeve su se upisivale kandidatkinje s barem četiri razreda srednje škole. Godine 1946. škola je preimenovana u *Školu za odgajatelje*, koja sve do 1949. provodi tečajno obrazovanje odgojitelja kao i doškolovanje nestručnog kadra.

Organiziraju se: pripremni tečajevi, osnovni tečajevi, dopunski tečajevi za odgojiteljice i njegovateljice, tečajevi za rukovodioce, ekonomsko i administrativno osoblje u tadašnjim kotarskim i gradskim upravnim odborima. „Osnovni tečajevi za pomoćne odgajatelje i odgajatelje traju u početku jedan i tri, a potom pet i šest

mjeseci. Osmomjesečni dopunski tečajevi se održavaju za kandidate što se nalaze ne mjestima odgajatelja, a nemaju za to potrebnu školsku kvalifikaciju. (...) Težište rada na tečajevima se, ponajprije stavlja na elementarno *teorijsko pedagoško-psihološko obrazovanje*, te još više, na *metodičko osposobljavanje* za praktično izvođenje odgojno-obrazovnog rada u dječjim obdaništima, dječjim vrtićima što djeluju u sastavu obdaništa i dječjim zabavištima“ (Lipovac, 1985.: 179).

Tijekom šk. god. 1947./48. održani su: tečaj za pomoćne odgojitelje, dvomjesečni večernji tečaj za odgojiteljice u zagrebačkim predškolskim ustanovama, tečaj za dječje njegovateljice, dopunski tečaj za odgojiteljice, tečaj za administrativne referente pri gradskim upravnim tijelima po pitanju starateljstva i socijalne zaštite djece (prema Skala, 1948., 539).

U nastavnom planu i programu tečaja za pomoćne odgojitelje (1947./48.) zastupljeni su ovi predmeti: anatomija i fiziologija, anatomsko-fiziološki razvoj djeteta, opća higijena, lična higijena, zarazne bolesti, prva pomoć, prehrana i kućanstvo, tjelesne vježbe, dječje igre i pjesmice, organizacija socijalne zaštite, pedagogija te praktični rad. Iz nastavnog plana ovog tečaja vidljivo je da je socijalno usmjeren. „Ovako koncipiran plan je, dakako, potpuno u skladu s primarno socijalno-zaštitnom funkcijom predškolskih institucija“ (Lipovac, 1985.: 441).

Kako je djelomice zadovoljena potreba za stručnim kadrom, počinje se razmišljati o otvaranju škola za odgojitelje u četverogodišnjem trajanju, koje bi bile izjednačene s tadašnjim učiteljskim školama. Prije realizacije te ideje, u šk. god. 1947./48., u Učiteljskoj školi u Zagrebu provedena je bifurkacija, „učenice trećeg razreda mogle su se opredijeliti za odgojiteljice i učile su o predškolskom odgoju“ (Franković /red./, 1958.: 435). Velik problem u radu tečajeva činilo je pomanjkanje stručne literature. Taj je problem dijelom riješen prijevodima sovjetskih autora: Arkin, *Razgovori o odgoju* (Pedagoško-književni zbor, Zagreb 1947.), Golosnick, *Odgoj djece u dječjem vrtiću* (Pedagoško-književni zbor, Zagreb 1949.) i dr.²

Na tečajevima za odgojitelje rade nastavnici Škole za odgajatelje: *Staša Jelić* (neko vrijeme i direktorica), *Jelena Hercigonja*, *Zdenka (Krznar) Vegar*, *Vera Makjanić*, *Tatjana Marinić* (neko vrijeme i direktorica), *Danica Zmajlović* i dr. Oni su se većinom istakli i kao pedagoški pisci.

Srednjoškolska izobrazba odgojitelja djece predškolske dobi

Školske godine 1949./50. u Zagrebu se otvara redovna *Škola za odgajatelje predškolske djece*, koja je osnovana rješenjem Ministarstva prosvjete NR Hrvatske /*Narodne novine*, vol. 5 (85) od 25. listopada 1949./ „Škola ima rang potpune

² Sovjetska je pedagogija u to vrijeme dominantna u našoj zemlji. Krajem četrdesetih godina ta se pedagoška orijentacija počinje napuštati.

srednje škole, a školovanje traje 4 godine. Svršeni učenici dobivaju zvanje odgajatelja predškolske djece i raspoređuju se na rad najvećim dijelom u dječje vrtiće, a također i u dječje domove za predškolsku djecu“ (*** *Srednje stručne škole i umjetničke škole u Hrvatskoj*, 1948., str. 8).

U prvoj školskoj godini škola ima četiri odjeljenja. Treći i četvrti razred pohađaju učenice koje su prethodnih godina pohađale bifurkacijska odjeljenja. U školi je zaposleno devet stalnih i petnaest honorarnih nastavnika (Franković / red./, 1958.: 436). Uz školu djeluje predškolska ustanova kao vježbaonica. Prva je direktorica škole *Stasa Jelić*, koja djeluje i kao nastavnica predškolskog odgoja. Na radnom mjestu direktorice zadržala se kraće vrijeme. Zamijenila ju je *Dora Vinski*, koja je ubrzo prešla raditi na Filozofski fakultet. Nešto dulje direktorica škole bila je *Frida Godlar* (prije je radila u Ministarstvu prosvjete NR Hrvatske kao inspektorica za učeničke domove).

Nastavni planovi i programi od osnivanja škole više su se puta mijenjali. „Težište pedagoške grupe predmeta u ovim školama postavljeno je na problematiku odgoja djece predškolske dobi, a to je učinjeno i nekim nastavnim predmetima, kao npr. u književnosti, ručnom radu, likovnom, muzičkom i fizičkom odgoju“ (Franković, Pregrad i Šimleša /ur./, 1963.: 985).

Prvi nastavni plan i program za odgojiteljsku školu izrađen je u *Sekciji za predškolski odgoj Pedagoško-književnog zbora iz Zagreba*. U izradbi nastavnog plana i programa sudjelovali su: *Stasa Jelić*, *Tatjana Marinić* i *Antun Tunkl* (Izvještaj tajnika na godišnjoj skupštini Pedagoško-književnog zbora, *Pedagoški rad*, 1948., br. 4-5, str. 319). Uz općeobrazovne predmete (hrvatski jezik, strani jezik, matematika, povijest, filozofija...), od drugog razreda počinju se svladavati pedagogija (opća) i psihologija (opća). U trećem i četvrtom razredu zastupljeni su predmeti: *predškolski odgoj*, *psihologija (dječja)*, *kazalište lutaka*, *praktični rad* i dr. Nastavni predmeti *muzika*, *crtanje*, *ručni rad*, *fizički odgoj* sadržavali su i metodiku rada s predškolskom djecom. Ovaj prvi nastavni plan i program zadržao se u uporabi, uz neke sitne izmjene, do 1963./64. godine.

Godine 1964./65. stupio je na snagu novi nastavni plan i program za *srednju odgojiteljsku školu*, koji je donio Republički sekretarijat za školstvo i obrazovanje SR Hrvatske.³ Nastavni plan i program sastoji se od tri dijela: predmeta općeobrazovnog karaktera (hrvatski jezik, povijest...), predmeta pedagoškog karaktera (predškolska pedagogija s osnovama opće pedagogije, metodika odgojnog rada, psihologija...) i praktične nastave (metodičkih vježbi). Naknadno je (šk. god. 1967./68.) uveden i dramski odgoj. Općeobrazovni predmeti uglavnom su raspoređeni tijekom prvoga i drugog razreda, dok su predmeti stručno-pedagoškog karaktera zastupljeni u trećem i četvrtom razredu. Centralno mjesto u skupini predmeta stručno-pedagoškog karaktera zauzima *predškolska pedagogija s osnovama opće pedagogije*. Sadržaji ovog predmeta podijeljeni su u deset cjelina: pedagogija i njezin predmet, sustav pedagoških disciplina, odnos pedagogije

³ Novi nastavni plan i program objavljen je u *Prosvjetnom vjesniku* br. 10 od 2. prosinca 1964.

i drugih znanosti, odgoj kao društvena pojava i sustav odgoja i obrazovanja (*opća pedagogija*) te važnost i principi predškolskog odgoja, organizacija odgojno-obrazovnog rada, raspored dana djeteta u predškolskoj ustanovi, zadaci i sadržaj odgojnoga rada s predškolskom djecom, dječji vrtić kao ustanova organiziranog i planskog odgoja predškolskog djeteta, organizacija dječjeg vrtića (*predškolska pedagogija*). U okviru nastavnog programa iz predškolske pedagogije posebna je pažnja posvećena igri predškolskog djeteta. Značajno mjesto u nastavnom planu i programu pripada i *metodici odgojnog rada*, koja obuhvaća metodiku svih odgojnih područja zastupljenih u predškolskoj ustanovi (materinski jezik, upoznavanje prirodne i društvene sredine, elementarni matematički pojmovi, muzički odgoj, likovni odgoj, razvoj pokreta), a u skladu s tadašnjim programom odgojno-obrazovnog rada u dječjem vrtiću.

Školske godine 1967./68. stupile su na snagu izmjene i dopune nastavnog plana i programa Škole za odgajatelje. Donijele su jednu novost – uveden je nastavni predmet *dramski odgoj*.

Tijekom rada Škole za odgajatelje u Zagrebu kao nastavnici djelovali su brojni teoretičari i praktičari predškolskog odgoja, nositelji pedagoške misli u predškolskom odgoju te pedagoški pisci: *Ljerka Babić, Greta Barković, Stanka Fučkar, Ivan Dumbović, Aurelija Ivanković, Staša Jelić, Vera Makjanić, Tatjana Marinić, Višnja Manasteriotti, Vlasta Pokrivka, Milena Roller-Halačev, Zdenka Vegar* i dr.

Nastavni predmet	I.	II.	III.	IV.
<i>Predškolska pedagogija s osnovama opće pedagogije</i>		0/4	7/2	2
<i>Psihologija</i>		3	3	3
<i>Metodika odgojnog rada</i>			0/8	8
<i>Hrvatskosrpski jezik i književnost</i>	5	4	4	5
<i>Strani jezik</i>	3	3	2	
<i>Historija</i>	3	2	2	
<i>Društveno i političko uređenje SFRJ</i>				2
<i>Geografija</i>	2	2		
<i>Biologija</i>	3	2	1	
<i>Matematika</i>	3	3		
<i>Fizika</i>	3	2		
<i>Kemija</i>	2	2		
<i>Filozofija sa sociologijom</i>				3
<i>Muzički odgoj</i>	3	3	2	2
<i>Likovni odgoj</i>	3	3	2	1
<i>Tehnički odgoj</i>			1	2
<i>Fizički odgoj</i>	2	2	2	2
<i>Higijena</i>			2	
<i>Predvojnička obuka</i>			2	2

Tablica 1: Nastavni plan i program Škole za odgajatelje (1964.)

Jedna odgojiteljska škola u Hrvatskoj nije mogla zadovoljiti potrebe predškolskih ustanova te je šk. god. 1958./59. pri *Učiteljskoj školi u Puli* otvoren odgojiteljski smjer. Školske godine 1962./63. otvara se odgojiteljski smjer i u Kastvu, a nešto poslije i u *Gimnaziji „Viktor Lenac“* u Rijeci.

Škola za odgajatelje „predstavlja veliku prednost u odnosu na dvogodišnje škole za zabavilje koje su radile do aprila 1941. g. i tečajeva za odgajatelje koji su uspostavljeni neposredno nakon oslobođenja. Kadar koji su obrazovale škole za odgajatelje značio je velik doprinos u unapređenju rada u predškolskim ustanovama, kao i općoj afirmaciji odgojiteljskog poziva“ (Leko, 1966.: 367). Već krajem pedesetih godina ističe se potreba za izobrazbom odgojitelja predškolske djece na višoj razini. Ova će ideja zaživjeti tek desetak godina poslije.

Reforma srednjeg obrazovanja sredinom sedamdesetih godina dvadesetog stoljeća zahvatila je i sustav izobrazbe odgojitelja predškolske djece, koji se ostvaruje u *centrima usmjerenog obrazovanja* sa završnošću i zanimanjem – *suradnik u predškolskom odgoju* na razini srednje škole. U većim centrima usmjerenog obrazovanja koji obrazuju suradnike u nastavi, suradnike u slobodnom vremenu i sl. obrazuju se i suradnici u predškolskom odgoju. Teorija je bila jedno, a praksa drugo: suradnici u predškolskom odgoju u praksi se nisu mogli zaposliti te su nastavljali studij predškolskog odgoja na nekom od fakulteta.

Nastavni plan i program za usmjerenje *suradnika u predškolskom odgoju* donesen je u rujnu 1977. godine. Nakon osnovne škole, učenici pohađaju prvi i drugi razred opće srednje škole da bi se u odabrani program upisali u trećem razredu. Obrazovanje za struku odvija se u trećem i četvrtom razredu, to jest tijekom četiri semestra. U nastavnom planu i programu zastupljeno je šesnaest nastavnih predmeta.

Predmeti u nastavnom planu i programu mogu se svrstati u *općeobrazovne* (strani jezik, matematika...) i *stručne* (predškolska pedagogija s osnovama opće pedagogije, metodika odgojno-obrazovnog rada, dramski odgoj, higijena predškolskog djeteta i dr.). Posebna se pažnja posvećuje pedagoškoj grupi predmeta. Nastavni program *predškolske pedagogije s osnovama opće pedagogije* komponiran je na taj način da se nakon temeljnih pojmova iz opće nadograđuju sadržaji predškolske pedagogije. Kroz nastavu *metodike odgojno-obrazovnog rada* učenici se upoznaju sa specifičnostima pojedinih odgojnih područja koja su zastupljena u predškolskom programu.

Nastavni predmet	Razred: III.		Razred: IV.	
	I.	II.	III.	IV.
<i>Hrvatski ili srpski jezik s književnošću i kultura izražavanja</i>	5	4	4	4
<i>Teorija i praksa samoupravnog socijalizma</i>	1	1		

<i>Matematika</i>	2	2		
<i>Tjelesni odgoj</i>	2	2	2	2
<i>Strani jezik</i>	2	2	2	2
<i>Predškolska pedagogija s osnovama opće pedagogije</i>	6	4	2	2
<i>Psihologija odgoja i obrazovanja</i>	5	4	3	3
<i>Metodika odgojno-obrazovnog rada</i>		4	5	5
<i>Glazbeni odgoj</i>	2	2	2	2
<i>Sviranje</i>	1	1	1	1
<i>Dramski odgoj</i>	1	1	1	1
<i>Higijena predškolskog djeteta</i>	2	2		
<i>Sociologija 1</i>			2	2
<i>Filozofija 1</i>			2	2
<i>Organizacija i ekonomika udruženog rada odgoja i obrazovanja</i>			2	2

Tablica 2: *Nastavni plan odgajateljskog usmjerenja (1977.)*

Tijekom druge polovice osamdesetih godina provedena je nova reforma srednjeg obrazovanja. Nema više opće srednje škole nego se u odgovarajuće obrazovne profile učenici upisuju po završetku osnovne škole, s tim da se kroz određene nastavne predmete koji su zastupljeni u prvom i drugom razredu učenici „blago“ uvode u struku. „Temeljna idejna koncepcija u odgojno-obrazovnoj struci je u programskom kontinuitetu koji traje šest godina (4+2). Prva i druga godina obuhvaćaju uvođenje u struku (hrvatski ili srpski jezik s književnošću, glazbena, likovna, tehnička kultura, zemljopis, izborna nastava), dok je četvrta godina dio programa za obrazovanje za zanimanje (pedagoška, psihološka, zdravstvena zaštita, školska higijena), a peta i šesta godina ostvaruju se na visokoškolskim institucijama – filozofskom ili pedagoškom fakultetu, što je prirodni produžetak struke“ (Peteh, 1989., 21). Novi nastavni plan i program obrazovnog profila *odgojitelj predškolske djece* ne predviđa više završnost programa na razini srednje škole. Na taj je način povezano obrazovanje koje traje četiri godine u srednjoj školi s obrazovanjem koje traje dvije godine u visokoškolskoj ustanovi.

U programskoj koncepciji izobrazbe odgojitelja predškolske djece navedeno je sljedeće: „U toku odgoja i obrazovanja odgajatelj se osposobljava za samostalno rukovođenje cjelokupnim odgojno-obrazovnim radom s djecom predškolske dobi, od navršene prve godine do polaska u osnovnu školu, u radnim organizacijama predškolskog odgoja (dječjim jaslicama, dječjim vrtićima, maloj školi te drugim oblicima društveno organiziranog predškolskog odgoja: igraonicama, igrotekama, dječjim igralištima i dr.). (...)

Stručne i metodičke programske osnove koncipirane su tako da odgajatelju pružaju teorijska i praktična znanja, koja su mu potrebna za samostalno i kreativno planiranje, programiranje i izvođenje svih oblika njege i odgojno-obrazovnog rada s djecom predškolske dobi. (...)

Glavna ideja koncepcije obrazovanja odgajatelja predškolske djece je ideja o programskom kontinuitetu pripremanja i obrazovanja, u trajanju od 6 godina. Nakon šestogodišnjeg obrazovanja, polaznici, polaganjem završnog ispita stječu prvo zanimanje.

Prve četiri godine programa ostvaruje se u centrima srednjeg usmjerenog obrazovanja i to:

a) prva i druga godina uključuje program zajedničkih osnova, s blagim uvođenjem u struku (...),

b) u trećoj i četvrtoj godini (...) ostvaruje se dio obrazovanja za zanimanje,

c) peta i šesta godina obrazovanja provodi se na visokoškolskim obrazovnim institucijama“ (Okvirni obrazovni programi usmjerenog obrazovanja, obrazovni profil: odgajatelj predškolske djece, *Delegatske informacije*, poseban broj, prosinac 1988.).

Nastavni predmet	RAZRED			
	I.	II.	III.	IV.
<i>Hrvatski ili srpski jezik s književnošću, scenskom i filmskom umjetnošću</i>	5	4	4	4
<i>Likovna kultura</i>	2	1/2	2/1	1
<i>Glazbena kultura</i>	1	2/1	1/2	1
<i>Sviranje</i>			1	1
<i>Lutkarstvo</i>				2
<i>Strani jezik</i>	2	2	2	2
<i>Matematika</i>	3	3	2	2
<i>Osnove informatike</i>	1	1		
<i>Biologija</i>	2	2	1	
<i>Kemija</i>	2	2	1	1
<i>Fizika</i>	2	2	2	
<i>Povijest</i>	2	2	2	
<i>Zemljopis</i>	2	2		1
<i>Marksizam i socijalističko samoupravljanje</i>		2	3	2
<i>Filozofija</i>				2
<i>Logika</i>			1	
<i>Psihologija</i>			2	1
<i>Opća pedagogija</i>			1	1
<i>Predškolska pedagogija</i>			1	2
<i>Higijena predškolskog djeteta</i>				2
<i>Općenarodna obrana i društvena samozaštita</i>	2	2		
<i>Osnove tehnike i proizvodnje</i>	1	1		
<i>Tjelesna i zdravstvena kultura</i>	2	2	2	2
<i>Izborna nastava</i>	2	2	2	2
<i>Stručno-pedagoška praksa</i>	2	2	2	2

Tablica 3: *Nastavni plan programa usmjerenog obrazovanja za zanimanje: odgajatelj predškolske djece (1986.)*

Izobrazba odgojitelja djece predškolske dobi na višoj razini

Zahtjev za izobrazbom odgojitelja predškolske djece na višoj razini, istaknut krajem pedesetih godina u vrijeme reforme cjelokupnoga školskog sustava, ostvario se šk. god. 1969./70. kada je na *Pedagoškoj akademiji u Zagrebu* pokrenut *studij predškolskog odgoja*, to jest osnovana je *Katedra za predškolski odgoj*. Nastavni plan i program studija predškolskog odgoja usvojilo je Udruženje Pedagoških akademija SR Hrvatske 17. svibnja 1969. godine. Studij predškolskog odgoja traje dvije godine, a mogu ga upisati maturantice gimnazija ili škole za odgojitelje. U prvo vrijeme studij je organiziran isključivo na *Pedagoškoj akademiji u Zagrebu*, a s vremenom se pokreće i u drugim gradovima (Split, Osijek, Rijeka...). Predviđeno je da se studij organizira kao redoviti i kao izvanredni.

Nastavni plan i program prvoga studija predškolskog odgoja sastojao se od zajedničkog i posebnog studija. *Zajednički studij* sadrži osam kolegija: Filozofija, Sociologija, Pedagogija, Didaktika (prilagođena studiju), Psihologija djetinjstva i mladosti, Pedagoška psihologija, Fizički odgoj i Predvojnička obuka). *Posebni studij* sadrži trinaest kolegija: Predškolska pedagogija, Psihologija ranog djetinjstva, Metodika odgojno-obrazovnog rada, Kultura usmenog izraza, Scenski izraz i lutkarstvo, Filmska i RTV kultura, Dječja književnost, Likovni odgoj s metodikom, Muzički odgoj s metodikom, Gitara, Fizički odgoj s metodikom, Higijena predškolskog djeteta i Tehničke vježbe.

Kolegiji	Semestar			
	I.	II.	III.	IV.
<i>Filozofija</i>	2	2		
<i>Sociologija</i>		2	2	
<i>Pedagogija</i>	2+1	2+1	2+1	
<i>Didaktika</i>	2+1	1+2		
<i>Psihologija djetinjstva i mladosti</i>	2	2		
<i>Pedagoška psihologija</i>			2	2
<i>Fizički odgoj</i>	1	1	1	1
<i>Predvojnička obuka</i>	2	2	2	2
<i>Predškolska pedagogija</i>	3	3		
<i>Psihologija ranog djetinjstva</i>		3	3	
<i>Metodika odgojno-obrazovnog rada</i>			8	8
<i>Kultura usmenog izraza</i>	2	2		
<i>Scenski izraz i lutkarstvo</i>			2	2
<i>Filmska i RTV kultura</i>				4
<i>Dječja književnost</i>	3	3		
<i>Likovni odgoj s metodikom</i>	2	2	4	4
<i>Muzički odgoj s metodikom</i>	3	3	3	3
<i>Gitara</i>		1	1	1
<i>Fizički odgoj s metodikom</i>	3	3	3	3
<i>Higijena predškolskog djeteta</i>				3
<i>Tehničke vježbe</i>			3	

Tablica 4: *Nastavni plan studija predškolskog odgoja (1969.)*

U okviru posebnog studija posebna se pažnja posvećuje predškolskoj pedagogiji, metodici odgojno-obrazovnog rada te muzičkom, likovnom i fizičkom odgoju s metodikom. Sadržaji svih kolegija donose se okvirno, nema razrađenih ciljeva i zadaća pojedinih kolegija kako je u istom dokumentu sadržano za ostale studijske grupe. Na Pedagoškoj akademiji u Zagrebu, koja je za područje predškolskog odgoja bila nabolje ekipirana, te su predmete izvodili istaknuti pedagogi, psiholozi i metodičari: *Ljerka Babić, Dobrila Belamarić, Anka Došen Dobud, Ljerka Fulgosi, Vera Makjanić, Mira Peteh, Ivana Schmidt* i dr.

Godine 1978. stupio je na snagu novi nastavni plan i program studija predškolskog odgoja koji se studira na filozofskom ili pedagoškom fakultetu. Naziv je novoga obrazovnog profila *odgojitelj predškolske djece*. Novi nastavni plan i program studija predviđa opće (Osnove marksizma, Teorija i praksa samoupravnog socijalizma, Općenarodna obrana i društvena samozaštita, Tjelesni odgoj) i zajedničke programske osnove (Opća pedagogija, Didaktika, Psihologija odgoja i obrazovanja, Strani jezik), te stručno-metodičke programske osnove (Predškolska pedagogija, Psihologija ranog djetinjstva, Metodika odgojno-obrazovnog rada, Kultura govorenja i pisanja, Dječja književnost, Lutkarstvo i scenski izraz, Filmska i RTV kultura, Likovni odgoj s metodikom, Glazbeni odgoj s metodikom, Tjelesni odgoj s metodikom). Može se zapaziti da je raspored kolegija u okviru stručno-metodičkih programskih osnova ostao nepromijenjen u odnosu na nastavni plan i program iz 1969. godine. Razlika je bila u tome što je satnica kolegija sada raspoređena na predavanja, seminar i vježbe.

Kolegiji	Semestar			
	I.	II.	III.	IV.
<i>Predškolska pedagogija</i>	3+1	1+1		
<i>Psihologija ranog djetinjstva</i>		2+0	0+1	
<i>Metodika odgojno-obrazovnog rada</i>			4+4	4+4
<i>Kultura govorenja i pisanja</i>	2+1	1+1		
<i>Scenski izraz i lutkarstvo</i>			1+1	0+2
<i>Filmska i RTV kultura</i>			1+1	
<i>Dječja književnost</i>	1+1			
<i>Likovni odgoj s metodikom</i>	2+0	1+1	1+1	0+2
<i>Glazbeni odgoj s metodikom</i>	1+1	1+1	1+1	0+2
<i>Sviranje</i>		0+1	0+1	0+1
<i>Tjelesni odgoj s metodikom</i>	1+1	1+1	1+1	0+2
<i>Zaštita zdravlja djece predškolske dobi</i>				2+2
<i>Tehničko-likovne vježbe</i>			0+2	0+1

Tablica 5: *Nastavni plan stručnih i metodičkih programskih osnova studija predškolskog odgoja (1978.)*

U skladu s reformom srednjega usmjerenog obrazovanja sredinom osamdesetih godina dvadesetog stoljeća, redefinira se i studij predškolskog odgoja, koji se nadovezuje na četiri godine obrazovanja u srednjoj školi za obrazovni profil odgojitelj predškolske djece. Novost je nastavak obrazovanja na visokoškolskoj ustanovi bez razredbenog postupka za one kandidate koji su završili navedeno obrazovanje u srednjoj školi. Nastavni plan i program zadržao je kolegije iz prethodnog nastavnog plana i programa, s tom razlikom što je došlo do promjene u satnici nekih kolegija. Kolegiji zastupljeni u studijskom programu jesu: Kultura govorenja i pisanja, Dječja književnost, Strani jezik, Marksizam i socijalističko samoupravljanje, Općenarodna obrana i društvena samozaštita, Zdravstvena zaštita i njega predškolskog djeteta, Lutkarstvo, Psihologija ranog djetinjstva, Razvojna psihologija, Opća pedagogija, Predškolska pedagogija, Pedagogija djece s teškoćama u razvoju, Likovne tehnike, Likovni rad s metodikom, Sviranje, Glazbena kultura s metodikom, Tjelesna i zdravstvena kultura s metodikom, Metodika odgojno-obrazovnog rada i Metodika rada s djecom s teškoćama u razvoju (*Bilten Samoupravne interesne zajednice usmjerenog obrazovanja u djelatnosti obrazovanja, znanosti, kulture i fizičke kulture*, 1986., br. 2, str. 5-6).

Kolegiji	Godina	
	5.	6.
<i>Hrvatski ili srpski jezik</i>	30+0+30	
<i>Dječja književnost</i>	30+30+0	
<i>Strani jezik</i>	0+0+60	
<i>Osnove marksizam, Socijalizam i samoupravljanje</i>	30+30+0	30+30+0
<i>Tjelesna i zdravstvena kultura</i>	0+0+60	0+0+60
<i>Općenarodna obrana i društvena samozaštita</i>	60+0+0	60+0+0
<i>Zdravstveni odgoj</i>	60+0+15	30+0+30
<i>Lutkarstvo</i>	15+0+15	0+0+30
<i>Psihologija ranog djetinjstva</i>	30+15+0	
<i>Razvojna psihologija</i>	60+0+0	
<i>Opća pedagogija</i>	30+15+0	
<i>Predškolska pedagogija</i>	30+0+15	
<i>Pedagogija djece s teškoćama u razvoju</i>	45+0+15	
<i>Likovne tehnike</i>	0+0+30	0+0+60
<i>Likovni rad s metodikom</i>	15+0+30	30+0+45
<i>Sviranje</i>	0+0+45	0+0+45
<i>Glazbena kultura s metodikom</i>	30+0+30	30+0+60
<i>Tjelesna i zdravstvena kultura s metodikom</i>	30+0+30	30+0+60
<i>Metodika odgojno-obrazovnog rada</i>		90+60+120
<i>Metodika rada s djecom s teškoćama u razvoju</i>		30+0+30
<i>Stručno-pedagoška praksa</i>	10 dana	mjesec dana

Tablica 6: Nastavni plan studija predškolskog odgoja (1986.)

Preinake u studijskim planovima i programima izvršene su 1988. godine. Kolegiji u studijskom planu i programu doživjeli su manje promjene. Tako je kolegij Metodika odgojno-obrazovnog rada podijeljena na dva nova predmeta: Metodika hrvatskoga ili srpskog jezika i Metodika upoznavanja okoline i početnih matematičkih pojmova. Neki su kolegiji izostavljeni (npr. Likovne tehnike), a uvedeni su neki novi (npr. Osnove informatike i Filmska, radio i TV kultura).

Kolegiji	Godina 5.		Godina 6.	
	I.	II.	III.	IV.
<i>Kultura govorenja i pisanja</i>	2+0+1	1+0+1		
<i>Filmska, radio i TV kultura</i>			1+0+2	
<i>Dječja književnost</i>	1+1+0	1+1+0		
<i>Strani jezik</i>	0+0+2	0+0+2		
<i>Sviranje</i>	0+0+1	0+0+1	0+0+2	0+0+2
<i>Osnove informatike</i>			1+0+1	1+0+1
<i>Osnove marksizam</i>	1+1+0	1+1+0		
<i>Socijalizam i samoupravljanje</i>			1+1+0	1+1+0
<i>Tjelesna i zdravstvena kultura</i>	0+0+2	0+0+2	0+0+2	0+0+2
<i>Općenarodna obrana i društvena samozaštita</i>	2+0+0	2+0+0	2+0+0	2+0+0
<i>Zdravstvena zaštita i njega predškolskog djeteta</i>	2+0+1	2+0+1		
<i>Lutkarstvo i scenska kultura</i>	1+0+1	0+0+1	0+0+1	0+0+1
<i>Razvojna psihologija</i>	3+1+0	1+1+0	1+1+0	
<i>Opća pedagogija</i>	2+1+0			
<i>Predškolska pedagogija</i>	3+1+1	2+1+0		
<i>Pedagogija djece s teškoćama u razvoju</i>			1+1+0	2+0+1
<i>Metodika hrvatskog ili srpskog jezika</i>		1+1+0	2+0+2	1+0+2
<i>Metodika upoznavanja okoline i početnih matematičkih pojmova</i>		1+1+0	2+0+2	2+0+2
<i>Likovna kultura s metodikom</i>		1+0+1	1+0+1	2+0+3
<i>Glazbena kultura s metodikom</i>		1+0+1	1+0+1	2+0+3
<i>Metodika tjelesne i zdravstvene kulture</i>	1+0+0	1+0+1	1+0+1	2+0+2
<i>Stručno-pedagoška praksa</i>	dva tjedna		mjesec dana	

Tablica 7: Nastavni plan studija predškolskog odgoja (1988.)

Zaključna razmatranja

Sustav izobrazbe odgojitelja predškolske djece u Hrvatskoj mijenjao se tijekom vremena. Razvojni kontekst izobrazbe odgojitelja djece predškolske dobi

čine s jedne strane brojne društvene promjene, a s druge strane razvoj teorije i prakse predškolskog odgoja. Od izrazito socijalno-zaštitnoga karaktera predškolskih ustanova, razvoj tih ustanova išao je u smjeru naglašavanja njihova odgojno-obrazovnog karaktera, što je prisutno od početka pedesetih godina dvadesetog stoljeća. Te promjene u djelatnosti predškolskog odgoja pratio je i sustav izobrazbe odgojitelja predškolske djece, koji se mijenjao u skladu s brojnim činiteljima. Polaznici prvih odgojiteljskih učilišta kroz različite su se tečajeve osposobljavali za socijalno-zaštitno zbrinjavanje djece. Pedagoška komponenta u izobrazbi bila je minimalizirana. Krajem četrdesetih godina dvadesetog stoljeća, u skladu s promjenom u shvaćanju predškolskog odgoja, osniva se *Škola za odgajatelje u Zagrebu*, koja obrazuje prve stručne kadrove. Uz primarnu svrhu postojanja, Škola za odgajatelje razvija, prva u našoj zemlji, teoriju i praksu predškolskoga odgoja te se na taj način svrstava među pionire te pedagoške djelatnosti. S vremenom sazrijeva ideja o potrebi izobrazbe odgojitelja predškolske djece u visokoškolskim ustanovama. Godine 1969. otvara se *studij predškolskog odgoja* na *Pedagoškoj akademiji u Zagrebu*. Nešto poslije studij se otvara i u drugim sveučilišnim centrima (Rijeka, Split, Osijek i dr.). U skladu s reformom srednjeg obrazovanja u drugoj polovici dvadesetog stoljeća, izobrazba odgojitelja predškolske djece odvija se u srednjim školama – *obrazovni profil: suradnik u predškolskom odgoju* – i na nastavničkim fakultetima – *obrazovni profil: odgajatelj predškolske djece*. Postojeći sustav izobrazbe odgojitelja predškolske djece mijenja se u drugoj polovici osamdesetih godina. Novost je što izobrazba odgojitelja predškolske djece traje šest godina: četiri godine u srednjoj školi te dvije u visokoškolskoj ustanovi. Ovaj se sustav zadržao do početka devedesetih godina. Nova koncepcija predškolskog odgoja koja se javlja početkom devedesetih godina s jedne te velike društvene promjene koje se u to vrijeme zbivaju u našoj zemlji s druge strane utjecale su i na dalje izmjene u sustavu izobrazbe odgojitelja djece predškolske dobi.

LITERATURA

1. Babić, Lj. i dr. (1980.): *50 godina Dječjeg vrtića „Marijan Čavić“*, Dječji vrtić „Marijan Čavić“, Zagreb.
2. Babić, N. i Irović, S. (1999.): Ciljevi institucionalnog predškolskog odgoja u Hrvatskoj od 1945. do 1990. godine, *Dijete – vrtić – obitelj*, vol. 5 (17): 3-9.
3. Došen-Dobud, A. (1979.): „Rukovođ za zabavište“ Antonije Cvijić i počeci naše predškolske pedagogije, u: Marinković, J. /gl. ur./: *Zbornik Pedagoške akademije Zagreb 1919.-1979.*, Pedagoška akademija, Zagreb, str. 81-90.
4. Dumbović, I. (1992.): Osposobljavanje učitelja u Hrvatskoj, u: Ličina, B. i dr. /prir./: *Prema slobodnoj školi*, Institut za pedagojska istraživanja Filozofskog fakulteta Sveučilišta Zagrebu, Zagreb, str. 217-226.
5. Dumbović, I. (2005.): *Pedagozi značajni za praksu i teoriju odgoja*, sv. 1, Vidik, Lekenik.
6. Franković, D. /ur./ (1958.): *Povijest školstva i pedagogije u Hrvatskoj*, Pedagoško-književni zbor, Zagreb.
7. Franković, D., Predrag, Z. i Šimleša, P. /ur./ (1963.): *Enciklopedijski rječnik pedagogije*, Matica hrvatska, Zagreb.
8. Jelić, S. (1947.): Škola za odgajatelje u Zagrebu, *Žena u borbi*, vol. 5 (35): 7-9.
9. Jelić, S. (1955.): Stanje kadrova u predškolskim ustanovama i ustanovama za djecu do 3 godine, *Naša deca*, vol. 5 (7): 1-8.
10. Jelić, S. (1966.): Tatjana Marinić 1897-1966, *Predškolsko dete*, vol. 15 (3-4): 49-57.
11. Leko, I. (1966.): *Osnove sistema školstva i obrazovanja*, Školska knjiga, Zagreb.
12. Lipovac, M. (1985.): *Predškolski odgoj u Hrvatskoj*, Narodne novine, Zagreb i Pedagoški fakultet, Osijek.
13. Lipovac, M. (1986.): Profesionalno obrazovanje i osposobljavanje odgajatelja predškolske djece, *Pedagoški rad*, vol. 41 (7-10): 440-451.
14. Marinić, T. (1946.): Značenje odgoja predškolske djece u našoj zemlji, *Pedagoški rad*, vol. 1 (1): 80-83.
15. Marinić, T. (1960.): Predškolski odgoj u Jugoslaviji, *Predškolsko dete*, vol. 10 (1-2-3): 5-17.
16. Milanović, M., Stričević, I., Maleš, D. i Sekulić-Majurec, A. (2001.): *Skrb za dijete i poticanje ranog razvoja djeteta u Republici Hrvatskoj*, Zrnoprint, Zagreb.
17. Miljak, A. (1986.a): Novi pristup u istraživanju fenomena predškolskog odgoja, *Pedagoški rad*, vol. 41 (7-10): 331-347.

18. Miljak, A. (1986.b): Predškolski odgoj nekad i danas, *Obrazovanje i rad*, vol. 12 (3-4): 29-37.
19. Miljak, A. (1989.): Program i programiranje u predškolskom odgoju, *Obrazovanje i rad*, vol. 9 (5): 20-26.
20. Miljak, A. (1986.): *Humanistički pristup teoriji i praksi predškolskog odgoja*, Persona, Velika Gorica.
21. Ogrizović, M. (1975.): *Razvitak školstva na oslobođenom teritoriju Hrvatske 1941.-1945.*, Pedagoško-književni zbor, Zagreb.
22. Ogrizović, M. (1989.): *Prilozi nacionalnoj povijesti pedagogije*, Školske novine, Zagreb.
23. Paravina, E. (1976.): Staša Jelić 1911-1976, *Pedagoški rad*, vol. 31 (7-8): 433-434.
24. Pataki, S., Tkalčić, M., Defrančeski, A., Demarin, J. (1939.): *Pedagogijski leksikon*, Minerva, Zagreb.
25. Peteh, M. (1976.), Predškolska pedagogija, u: Koletić, M. i dr. /red./: *Trideset godina naše pedagogije i školstva*, Pedagoško-književni zbor, Zagreb, str. 52-57.
26. Peteh, M. (1981.), Predškolski odgoj u suvremenoj reformi, u: Miljak, A. i dr. /ur./: *Predškolski odgoj u samoupravnom socijalističkom preobražaju odgoja i obrazovanja*, Pedagoško-književni zbor, Zagreb, str. 9-18.
27. Peteh, M. (1989.): Teorijski i praktični aspekti obrazovanja odgajatelja, *Obrazovanje i rad*, vol. 12 (3-4): 21-28.
28. Petrović-Sočo, B. (2007.): *Kontekst ustanove za rani odgoj i obrazovanje – holistički pristup*, Mali profesor, Zagreb.
29. Richter-Malabotta, M. (2006.): Život i vrijeme Tatjane Marinić, jedne od osnivača studija socijalnog rada u Hrvatskoj, *Ljetopis studijskog centra socijalnog rada*, vol. 13 (1): 143-158.
30. Rosić, V. (1984.): *Predškolski odgoj i društvo*, Pedagoški fakultet Rijeka, OOUR Pula.
31. Škoda, M. (1984.): Počeci predškolskog odgoja u Hrvatskoj i njegove karakteristike, *Zbornik za povijest školstva i prosvjete*, vol. 17, str. 5-16.
32. Skala, A. (1948.): Predškolsko vaspitanje dece, *Pedagoški rad*, vol. 3 (10): str. 529-542.
33. Težak, D. /gl. ur./ (2005.): *Učiteljska akademija u Zagrebu 1919.-1999.*, Učiteljska akademija, Zagreb.
34. Težak, S. i Markovac, J. (1971.): *Pedagoška akademija Zagreb 1919.-1969.*, Pedagoška akademija, Zagreb.
35. Zaninović, M. (1988.): *Opća povijest pedagogije*, Školska knjiga, Zagreb.

36. *** (1871): *I. obća učiteljska skupština u Zagrebu*, Tiskom Dragutina Albrechta, Zagreb.
37. *** (1940.): *Godišnjak Banske vlasti Banovine Hrvatske*, Zagreb, MCMXL.
38. *** (1948.): Izvještaj tajnika na godišnjoj skupštini Pedagoško-književnog zbora, *Pedagoški rad*, vol. 4 (4-5): 315-324.
39. *** (1949.): Uredba o školama za odgajatelje predškolske djece, *Narodne novine*, vol. 5 (85).
40. *** (1950.): *Srednje stručne škole i umjetničke škole u NR Hrvatskoj*, Ministarstvo prosvjete NR Hrvatske, Zagreb.
41. *** (1951.): Godišnjak Ministarstva prosvjete NR Hrvatske za šk. god. 1949./50., Školska knjiga, Zagreb.
42. *** (1964.): Nastavni plan i program Škole za odgajatelje, *Prosvjetni vjesnik*, vol. 17 (10).
43. *** (1969.): *Pedagoška akademija – Nastavni planovi i programi*, Školska knjiga, Zagreb.
44. *** (1978.): Opis profila sa stručnim i metodičkim programskim osnovama – odgojitelj predškolske djece, *Prosvjetni vjesnik*, vol. 31 (5-6): 133.
45. *** (1986.): Obrazovni profil: Odgajatelj predškolske djece, *Bilten Samoupravne interesne zajednice usmjerenog obrazovanja u djelatnosti obrazovanja, znanosti, kulture i fizičke kulture*, br. 2.
46. *** (1988.): Okvirni obrazovni programi usmjerenog obrazovanja, *Delegatske informacije*, poseban broj.
47. *** (1991.): Prijedlog koncepcije razvoja predškolskog odgoja u Republici Hrvatskoj, *Glasnik Ministarstva prosvjete i kulture Republike Hrvatske*, br. 7-8.
48. *** (1991.): Programsko usmjerenje odgoja i obrazovanja predškolske djece, *Glasnik Ministarstva prosvjete i kulture Republike Hrvatske*, br. 7-8.

UDC: 371.13(497.5)(091)

Review article

Accepted: 17th November 2009

Confirmed: 22nd April 2010

HISTORICAL DEVELOPMENT OF PRE-SCHOOL TEACHER TRAINING SYSTEM IN CROATIA

Mr. Branimir MENDEŠ

The Faculty of Philosophy

The University of Split

Summary: *This work provides an overview of pre-school teacher training development in Croatia from its very beginnings until the beginning of the 1980s. With the development of the pre-school education system, pre-school teacher training was being developed. As the organization forms of pre-school teacher training there are: courses and seminars as types of shortened and accelerated teacher training, teacher training through bifurcation sections in secondary schools, complete teacher training in institutions of higher education.*

Key words: *pre-school education system, pre-school teacher training, organizational implementation of pre-school teacher training*
